

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємств

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОПП «Готельно-ресторанна справа»
спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
денної форми здобуття вищої освіти

МИКОЛАЇВ
2023

УДК 001.891

О-75

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 26.01.2023 р., протокол № 5.

Укладачі:

Г. В. Табацкова - канд. екон. наук, Миколаївський національний аграрний університет;

І. Г. Крилова – канд. екон. наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

Т. Я. Іваненко – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет;

О. М. Дробітько – канд. с.-г. наук, Голова фермерського господарства «Олена» Братського району Миколаївської області.

ТЕМА: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКИ

Практичне завдання

Після вивчення лекційного матеріалу виконайте наступні завдання:

1. Скласти структурно-логічну схеми руху людської думки від незнання до наукового знання.
2. Виокремити основні (на Вашу думку) етапи становлення та розвитку науки.
3. Сформулювати додаткові функції науки.

Завдання для самостійної роботи

Оберіть одне із запропонованих нижче завдань для виконання:

1. З'ясувати прізвища науковців окремих галузей наук (за вибором), які зробили знакові відкриття, визнані світовою науковою спільнотою.
2. З'ясувати прізвища науковців, які зробили відкриття, визнані на світовому рівні за часів незалежності України.
3. З'ясувати прізвища вітчизняних науковців, які є лауреатами Нобелівської премії за весь час її присудження.

ТЕМА: ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Практичне завдання

За статтю будь-якого автора в межах теми Вашого дослідження зробити:

1. Анотацію
2. Тези (короткі)

Звертаю Вашу увагу, що обидва завдання виконуються за однією статтею. В лекції 2 наведені характеристики цих форм сигнальної інформації.

Також необхідно додати посилання на статтю за якою Ви виконуєте завдання.

Завдання для самостійної роботи

Необхідно написати рецензію (у вигляді критичної статті, основні елементи якої наведені у темі 2) на статтю будь-якого автора у межах теми Вашого дослідження.

ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне завдання

Розробити план-графік проведення Вашого дослідження із вказанням етапів та конкретних дат їх виконання. У якості етапів необхідно використовувати робочий план написання статті з Вашої теми дослідження, а також можна використовувати етапи запропоновані в лекції 3. Результат оформити у вигляді таблиці:

ПЛАН-ГРАФІК

проведення наукового дослідження

Тема

Автор

Кінцева дата виконання дослідження травень 202_ року*

№ з/п	Назва етапу	Дата виконання

* - це означає, що виконання останнього етапу Вашого дослідження (наприклад «Підготовка автореферату та матеріалів до захисту кваліфікаційної роботи») повинно бути передбачено до 01.05.202_ р.

Рекомендації до виконання:

1. У якості назв реальних етапів проведення дослідження використовуйте назви підрозділів Вашої статті. Вони можуть бути конкретизацією такого етапу, як «Опрацювання інформації» (відповідно до лекції 3)
2. Намагайтеся якомога детальніше розписати план власних дій по виконанню Вашого дослідження
3. Дату виконання бажано задавати періодом – наприклад 22-25 грудня
4. Пам'ятайте, що деякі етапи можуть повторюватися декілька разів (наприклад, збір або опрацювання інформації для кожного підрозділу) , а деякі можуть бути відсутніми (наприклад, розробка гіпотези для рівня дослідження у вигляді статті не є обов'язковим)

Завдання для самостійної роботи

Зробити наступні елементи обґрунтування та конкретизації теми дослідження:

1. Мета дослідження
2. Завдання дослідження
3. Об'єкт та предмет дослідження

Приклад виконання самостійного завдання

**Тема дослідження: ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОГРАДАРСЬКО-
ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ**

Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області на основі нарощення експортного потенціалу.

Відповідно до цієї мети розв'язувались такі *завдання*:

- розкриття економічної сутності та значення експортного потенціалу виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- визначення сутності процесу формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- визначення методичних підходів до оцінки експортного потенціалу підкомплексу;
- виявлення передумов, факторів та обґрунтування принципів становлення і нарощування експортного потенціалу виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області в сучасних умовах для забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснення оцінки сучасного стану та виявлення тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- аналіз світового досвіду формування та реалізації експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- здійснення ретроспективного аналізу тенденцій та факторів розвитку експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- обґрунтування напрямів формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності на основі нарощування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- обґрунтування шляхів нарощування експортного потенціалу

підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Об'єктом дослідження є процес формування експортного потенціалу підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування експортного потенціалу підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу в умовах інтеграції України у світовий та європейський економічний простір.

ТЕМА: ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне завдання

Структуроване спостереження

Для проведення спостереження за поведінкою продавця дослідник розробляє сценарій та форму реєстрації результатів спостереження.

Питання, за якими відображається оцінка роботи продавця:

1. Чи не виявляють продавці упередженого ставлення до певної торгової марки товару?
2. Чи не занадто сперечаються з відвідувачами?
3. Чи швидко реагують на запитання відвідувачів?
4. Скільки часу витрачають на обслуговування одного покупця?
5. Чи упаковують товар залежно від вимог покупця?
6. Чи не обраховують?
7. Чи не обважують?

Зразок етапів проведення такого спостереження в магазинах та розробку на його підставі стандарту обслуговування покупців наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Етапи проведення спостереження та розробки стандарту обслуговування покупців в магазинах

№	Етапи проведення роботи	Термін виконання, днів
1	Розробка форми для моніторингу якості обслуговування покупців у роздрібних магазинах	5-7
2	Проведення моніторингу якості обслуговування покупців у магазинах	7-10
3	Узагальнення результатів моніторингу якості обслуговування покупців	2-3
4	Формування стандарту обслуговування покупців у мережі магазинів	14-20
4.1	Розробка вимог, критеріїв підбору та способів оцінки кандидатів на посади продавців	
4.2	Програма підготовки продавців	
4.3	Вимоги до зовнішнього вигляду продавця	
4.4	Моделі поведінки продавця в різних ситуаціях	
5	Надання звіту з моніторингу якості обслуговування покупців та стандарту обслуговування покупців у магазинах	1
	Усього:	30

Наступним кроком у плануванні спостереження є:

1) пошук адекватних досліджуваній ситуації *одиниць спостереження*,

2) вибір *способу здійснення спостереження*,

3) розробку *форм фіксації поведінки*, іншої документації,

4) визначення *вибіркових місць і часу проведення спостереження*.

1) Досліджується політика мерчандайзингу товарів конкуруючих торгових марок, відтак *одиницями спостереження* є наявні в торгових залах роздрібно-торговельної мережі дисплеї, підставки, наклейки, плакати та інші P.O.S.-матеріали (point of sale).

2) Для збору необхідної інформації найбільш прийнятним є *особисте, приховане структуроване спостереження*.

Метод «глибинного інтерв'ю» та метод «фокус групи»

Завдання:

Провести інтерв'ю та опитування за методами **глибинного інтерв'ю** та методом **фокус групи** на обрану студентом тему.

Методичні рекомендації для виконання завдання:

Метод «глибинне інтерв'ю» передбачає особисте інтерв'ю з одним респондентом (рідше з двома). Респонденту ставляться запитання, на які він відповідає у вільній формі. Інтерв'юєр під час опитування використовує лише сценарій бесіди, в якому відображені бажаний хід інтерв'ю та приблизна тривалість за складовими проблемами, яка досліджується під час глибинного інтерв'ю.

Метод глибинного інтерв'ю застосовується у випадках, коли:

- тема опитування стосується дуже особистих, делікатних питань і може викликати зняквітіння респондента при груповому обговоренні (наприклад, використання товарів особистої гігієни);
- тема стосується особливостей індивідуальних рішень респондента (наприклад, рішення про закупівлю обладнання для магазину);
- група людей, яку вивчають, є рідкісною категорією населення (наприклад, професіонали);
- проблематично зібрати респондентів разом у певний час для бесіди у фокус-групі (наприклад, бізнесмени);
- ситуації, в яких досвід споживання товару є, по суті, чуттєвим досвідом, пов'язаним з настроєм та емоціями (наприклад, мило, парфуми);
- ситуації, в яких відповідь оточуючих пригнічує відповідь респондента (наприклад, ставлення до моди).

Глибинні інтерв'ю дають можливість зібрати інформацію щодо концепції нового товару або удосконалення існуючого, розробити нову рекламну концепцію: ідею, сюжет, дійові особи рекламного ролика, рекламні

слова, слоган, дизайн та ін., оцінити існуючі методи просування товару та шляхи їх покращання, провести тестування рекламних матеріалів тощо.

За методикою проведення фокус-групи є по суті нестандартизованим глибинним інтерв'ю, яке проводиться не з однією людиною, а одночасно з групою людей, що схожі за деякими соціальними характеристиками. Модератор є керівником під час обговорення заданої теми. Початок бесіди з фокус-групою є ідентичним, як і з респондентом під час індивідуального глибинного інтерв'ю, лише додатково озвучуються основні правила поведінки респондентів під час дискусій в групі. Далі модератор ставить питання та стежить, щоб кожен із учасників мав змогу вільно висловитися, щоб під час розмови учасники не відхилялися від теми.

Типова тривалість дослідження фокус-групи – від 1,5 до 2 годин. Оптимальна кількість фокус-груп – 3 чи 7. Оптимальний розмір респондентів у фокус-групах коливається від 8 до 12 осіб. Загальна кількість учасників залежить від персонального стилю та кваліфікації модератора. Розмір фокус-групи впливає на ефективність або результативність інтерв'ювання.

Загальним принципом формування фокус-групи є гомогенність соціальних характеристик учасників, а не гомогенність поглядів та установок. Респонденти повинні відчувати себе комфортно у бесіді один з одним, але вони повинні бути незнайомі до участі в фокус-групі. Основними соціальними характеристиками, які беруться до уваги при формуванні складу групи, є належність до соціального класу, освіта, стать, вік, іноді національність, належність до релігійної конфесії та ін.

Під час добору учасників фокусованого групового інтерв'ю передбачається, що респонденти були учасниками визначеної ситуації, наприклад, споживали хоча б один раз протягом тижня певний вид продукції, бачили рекламу цієї торговельної марки.

Переваги фокус-групового дослідження

- невисока вартість (порівняно з креативними групами чи індивідуальними глибинними інтерв'ю);

- короткий строк проведення (порівняно з індивідуальними глибинними інтерв'ю чи кількісними дослідженнями);
- різноманітність відповідей респондентів та їх креативність і емоційність за рахунок ефекту групової взаємодії (порівняно з кількісними дослідженнями);
- можливість уточнення та деталізації кожної із відповідей респондентів (порівняно з кількісними дослідженнями);
- можливість корекції роботи групи в процесі дослідження (порівняно з кількісними дослідженнями);
- можливість генерування більшої кількості ідей завдяки груповій взаємодії (порівняно з індивідуальними глибинними інтерв'ю чи кількісними дослідженнями);
- наочність та більшу доступність результатів для споживачів інформації (порівняно з таблицями розподілу, результатами факторного аналізу та ін.).

ТЕМА: НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Практичне завдання

Індивідуальне завдання виконується здобувачем вищої освіти самостійно під керівництвом викладача на протязі вивчення дисципліни. Мета – надати здобувачу вищої освіти можливість проявити здібності до дослідницької роботи, використовуючи знання, одержані в процесі оволодіння навчальним матеріалом.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати повідомлення щодо стану окремих елементів науково-технічного потенціалу України з використанням методу порівняння (в динаміці, з іншими країнами і т.д.) за однією із запропонованих нижче тем на Ваш вибір:

1. Кількість наукових організацій в Україні та їх розподіл за сферами науки та адміністративними одиницями.

2. Чисельність наукових кадрів та їх розподіл за сферами науки та адміністративними одиницями.

3. Фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт різних сфер науки в абсолютних та відносних показниках за джерелами

4. Наукоємність ВВП, обсяги виконаних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт різних сфер науки, в т.ч. на експорт

ТЕМА: ЗАГАЛЬНІ ТА СПЕЦИФІЧНІ МЕТОДИ НАУКОВОГО ДІСЛІДЖЕННЯ

Практичні завдання

Необхідно за даними про валову продукцію (у постійних цінах 2016 року) за період з 2013 по 2021 роки, що наведені у таблиці 1, виконати наступні завдання:

Завдання №1

Визначити абсолютні прирости, темпи зростання та приросту за 2013-2021 рр. та їх середні значення.

Завдання №2

Визначити прогнозні значення валової продукції на 2013-2021 роки, використовуючи значення середніх темпів зростання, приросту та середнього абсолютного приросту.

Таблиця 1 Валова продукція (у постійних цінах 2016 року), млн грн

Номер варіанту	2013р	2014р	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р	2020р	2021р
Варіант №1	33024	36191	43990	59871	74411	92288	111489	129097	135867
Варіант №2	20005	20622	24195	31688	35744	51919	60445	75637	77404
Варіант №3	147970	152905	176540	215206	244478	313527	369356	390325	398732
Варіант №4	170775	164926	119983	115012	137500	165932	192161	204893	206309

Варіант №5	24849	25676	29815	38425	47919	61424	77103	85267	91365
Варіант №6	21404	21400	24120	28952	32390	43037	52445	61325	62022
Варіант №7	54828	54352	65968	89061	104323	130187	147043	155158	167260
Варіант №8	32286	33196	37643	45854	51404	63809	78439	86679	90398
Варіант №9	69663	68931	79561	104030	128638	156829	198142	218647	242406
Варіант №10	22056	25313	28758	38447	46021	52978	64417	73066	75208
Варіант №11	58767	55108	31393	23849	31356	30265	35204	40291	43204
Варіант №12	61962	63329	72923	94690	114842	147308	177233	214400	236254
Варіант №13	29205	32030	35408	48195	57815	69299	79903	92427	96648
Варіант №14	64743	69760	74934	99761	119800	149392	173224	197153	220242
Варіант №15	56580	58464	69831	95867	116272	150543	174089	187289	188424
Варіант №16	21795	22004	28724	35252	39469	48796	56835	67363	71901
Варіант №17	24933	26765	30397	41567	46287	56473	68476	75827	80432
Варіант №18	17957	18085	21676	26656	31072	40715	49127	57140	62661
Варіант №19	82223	85315	96596	124843	154871	187238	233279	247592	257805
Варіант №20	19357	20767	23250	32215	38743	47819	55152	61939	68467
Варіант №21	26237	26426	32162	41088	48859	63808	75638	83006	96380
Варіант №22	31265	33087	38466	50843	59412	73073	93287	103466	108822
Варіант №23	13166	13757	15049	18506	21239	28579	33905	41660	45054
Варіант №24	23934	24237	28156	36966	43362	56611	70611	77981	84068
Варіант №25	8123	10207	12414	15381	20094	20104	23589	29099	22907
Варіант №26	4994	6553	7687	10072	12784	12225	14429	17637	16294
Варіант №27	30040	41227	52347	71173	104687	93331	116136	140020	76866
Варіант №28	45617	58044	72361	92093	117646	103739	128986	161021	18448
Варіант №29	5947	7430	8784	11127	15008	14731	18743	21928	22843
Варіант №30	5297	6700	8185	10508	13208	12542	15299	18054	27012
Варіант №31	15255	19968	24787	33158	42445	37446	42736	49525	11969

Варіант №32	7311	9622	11316	13916	17883	17241	20446	26752	21165
Варіант №33	11883	15362	19188	26221	35687	37548	44953	59154	60312

Завдання №3

Припустимо, що зміна тенденції ряду відбувається за лінійною моделлю:

- визначити параметри лінійного тренду;
- дати економічну інтерпретацію отриманих параметрів моделі;
- розрахувати прогнозний рівень роздрібного товарообороту на 2023-2025 роки.

Завдання №4

Припускаючи, що зміна тенденції ряду відбувається за параболічною моделлю:

- визначити параметри параболічного тренду;
- дати економічну інтерпретацію отриманих параметрів моделі;
- розрахувати прогнозний рівень роздрібного товарообороту 2023-2025 роки.

Завдання №5

Припускаючи, що зміна тенденції ряду відбувається за експоненційною моделлю:

- визначити параметри експоненційного тренду;
- дати економічну інтерпретацію отриманих параметрів моделі;
- розрахувати прогнозний рівень роздрібного товарообороту на 2023-2025 роки.

Завдання №6

На основі результатів графічного аналізу зробити висновок про узгодженість кожної з побудованих моделей з реальними даними.

Завдання №7

Визначити точність прогнозів, розроблених за допомогою різних методів прогнозування.

Для виконання завдання 7 пропонується вихідні та розрахункові дані звести до таблиці 2.

Таблиця 2 Дані про реальні та прогнозні значення валової продукції сільського господарства та розрахунок прогнозних помилок

Рік	Реальне значення валової продукції	Прогноз за лінійною моделлю			Прогноз за параболічною моделлю		
		прогнозне значення	помилка	помилка в квадраті	прогнозне значення	помилка	помилка в квадраті
2013							
2014							
2015							
2016							
2017							
2018							
2019							
2020							
2021							
разом							

Для розв'язку завдань 1-7 слід застосовувати формули, наведені в таблиці 4 та формули 1, 2,3,4,5.

Таблиця 3 Формули для розрахунку абсолютного приросту, темпів зростання та приросту показників у процесі прогнозування

Вид показника	Абсолютний приріст	Темп зростання, %	Темп приросту, %
Ланцюговий	$\Delta y_t = y_t - y_{t-1}$	$T_{zp} = \frac{y_t}{y_{t-1}} \times 100$	$T_{np} = T_{zp} - 100$
Базисний	$\Delta y_t = y_t - y_1$	$T_{zp} = \frac{y_t}{y_1} \times 100$	$T_{np} = T_{zp} - 100$
Середній	$\Delta \bar{y} = \frac{y_n - y_1}{n - 1}$	$T_{zp} = \sqrt[t-1]{\frac{y_t}{y_1}} \times 100$	$T_{np} = T_{zp} - 100$

Для того, щоб отримати прогноз на L кроків (часових періодів) наперед за допомогою середнього абсолютного приросту використовують формулу:

$$\widehat{y}_{n+L} = y_n + L\Delta\bar{y}, \quad (1)$$

де y_n – фактичне значення показника в останній n -ій точці ряду;

L – період упередження;

\widehat{y}_{n+L} – прогнозне значення $(n+L)$ -го ряду;

Δy – значення середнього абсолютного приросту.

Прогнози на L кроків наперед за допомогою середнього темпу зростання та середнього темпу приросту роблять за допомогою формул:

$$\widehat{y}_{n+L} = y_n \times \bar{T}_{зр}^L, \quad (2)$$

$$\widehat{y}_{n+L} = y_n \times (\bar{T}_{пр} + 1)^L, \quad (3)$$

Для оцінювання точності та розрахунку помилок прогнозу зазвичай використовують два показники – середнє абсолютне відхилення (MAD) та середнє відхилення квадрату помилки (MSE). Для розрахунку цих показників використовують такі формули:

$$MAD = \frac{\sum |Значення_{реальне} - Значення_{прогнозне}|}{n}, \quad (4)$$

$$MSE = \frac{\sum |Значення_{реальне} - Значення_{прогнозне}|^2}{n-1}, \quad (5)$$

Метод моделювання

Практичне завдання:

Розробити модель придбання засобів виробництва.

Методичні рекомендації для виконання завдання:

У наукових дослідженнях за допомогою моделювання досліджуються, осмислюються, аналізуються і пізнаються факти господарського життя. Основні вимоги до побудови моделі включають у себе відтворення причинно-наслідкових зв'язків та врахування найбільш суттєвих ознак при максимальному спрощенні та зрозумілості моделі.

Отже, моделювання у менеджменті, економічному аналізі, бухгалтерському обліку, фінансах тощо покликане вивчати факти господарського життя і господарські процеси не прямо і безпосередньо, а через спеціально створені їх образи й описи - символи (моделі). Наприклад, модель процесу придбання підприємством засобів виробництва можна відобразити шляхом послідовних кроків між окремими етапами даного процесу.

У результаті моделювання економічних процесів чи об'єктів слід дотримуватися трьох аспектів: аналітичної деталізації, синтетичного узагальнення і часової складової.

Аналітична деталізація економічної інформації. Чим більш деталізована інформація за кількісними й якісними ознаками даних, що реєструються, тим більше можливостей створюється для планування, нормування, обліку, контролю, аналізу та виконання всіх інших функцій управління господарським процесом. Тобто, аналітична деталізація у моделюванні дозволяє показати можливі канали інформаційних потоків для здійснення ефективного управління.

Синтетичне узагальнення економічної інформації дає загальну оцінку господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Таке узагальнення здійснюється тільки на основі грошового вимірника, похідного від натурального. Це ставить перед моделюванням завдання оцінки інформаційних каналів залежно від відповідності фактичних даних очікуваним. Синтетичне узагальнення виступає як зворотний процес відносно аналітичної деталізації. Тому перед моделюванням постає

необхідність виділяти проміжні рівні у процесі узагальнення і деталізації даних.

Часова складова моделі передбачає фіксацію часових вимірів стану, зміни та розвитку економічних явищ і процесів (бюджет чи план певного року, баланс підприємства за визначений період тощо). Найбільш рельєфно ці складові моделювання відображені у плані соціально-економічного розвитку підприємства, у бюджеті доходів і витрат установи, у бухгалтерському балансі підприємства та ін.

Метод експертної оцінки

Практичне завдання:

Провести експертну оцінку якості обслуговування покупців магазинів-конкурентів.

Методичні рекомендації для виконання завдання:

Приклад експертної оцінки якості обслуговування покупців надано у табл. 1. Оцінювання здійснюється на основі вибіркового спостереження рівня якості обслуговування за методикою «таємних покупців».

Таблиця 1

Експертна оцінка якості обслуговування покупців магазинів-конкурентів

№	Атрибут оцінки якості обслуговування	Балова оцінка магазинів-конкурентів		
		ТМ «Фуршет»	ТМ «Велика Кишеня»	ТМ «Сільпо»
1	У магазину привабливий зовнішній вигляд			
2	Торговий зал магазину чистий та охайний			
3	Товар у магазині відмінно викладено та представлено			
4	Планування магазину дозволило мені швидко знайти потрібний товар			
5	Планування магазину робить зручним пересування по ньому			
6	Продавці в магазині добре одягнуті			

7	Продавці в магазині виглядають охайно			
8	Продавець поставив декілька запитань про товар, який мене зацікавив			
9	Продавці в магазині ввічливі			
10	Продавці в магазині спроможні дати компетентну відповідь на питання			
11	Поведінка продавців викликає довіру			
12	Продавець надав додаткову інформацію, яка дозволила зробити кращий вибір			
13	Мені не довелося довго чекати, поки продавець приділить мені увагу			
14	Продавці обслуговують покупців швидко			
15	Продавці намагаються допомогти покупцям			
16	Продавці з готовністю відповідають на запити покупців			
17	Продавці окремо працюють із кожним покупцем			
18	Продавець розумів мої потреби			
19	Продавець подякував за візит			
20	Продавці в магазині виявляють щиру зацікавленість у вирішенні проблем покупців			
Сума отриманих балів				
Місця у рейтингу				

На основі оцінок зробити висновки про якісні параметри діяльності досліджуваних об'єктів.

Перелік тем індивідуальних завдань

1. Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві.
2. Проблема якості продукції та послуг на сучасному етапі. Якість і розвиток науково-технічного й соціального прогресу.
3. Державний захист прав споживачів продукції та послуг в Україні.
4. Структура виробничо-торгових процесів закладів ресторанного господарства.
5. Структура процесів діяльності готелів з розміщування та надавання тимчасового проживання.
6. Аналіз вимог ринку і споживачів до продукції та послуг готельно-ресторанного господарства.
7. Організаційна структура та особливості функціонування харчових лабораторій в системі ресторанного господарства за ринкових умов.
8. Конференції споживачів, конкурси і майстер-класи виробників продукції та послуг готельно-ресторанного господарства.
9. Формування системи показників якості продукції та послуг.
10. Вимоги нормативної документації до продукції ресторанного господарства.
11. Кваліфікаційні вимоги до виробничого та обслуговуючого персоналу готельно-ресторанного господарства.
12. Процеси СУЯ на стадії матеріально-технічного забезпечення діяльності закладу готельно-ресторанного господарства.

Рекомендована література

Базова

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисейко В. А. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2001. 186 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2017. 272 с.
4. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
5. Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
6. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2005. 323 с.
7. Котикова О. І., Христенко О. А., Кравченко А. С., Коваленко Г. В. Статистика : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2016. 159 с.
8. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Полтава : Оріяна, 2012. 183 с.
9. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова та ін. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.

11. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. 2-е вид., змін. та доп. Вінниця: ВНТУ, 2015. 317 с.

12. Методологія педагогічного дослідження: навч. посіб / Н. Т. Тверезовська та ін. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.

Інтернет-джерела

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Бібліотечні електронні ресурси та технології. [Електрон. ресурс]. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/e_technology?field_e_technology_tid=444&field_yfpdf_tid=A
II

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наукові ресурси. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>

3. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів : Постанова Каб. Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-п#Text>.

4. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : Наказ МОН України від 12.01.2017 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>.

5. Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України : Наказ МОН України від 15.01.2018 р. № 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18#Text>.

6. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.* URL: <https://naqa.gov.ua/>.

7. *Web of Science. Clarivate.* URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search>.

8. *Scopus preview - Scopus* URL: <https://www.scopus.com/sources?zone=TopNavBar&origin=searchauthorfreelookup>.

9. *Державна служба статистики України.*

URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.

10. *Answers about Scientific Method. Answers.*

URL: <https://www.answers.com/t/scientific-method>.

11. Інституційний репозитарій Миколаївського національного аграрного університету: Пошук. *Інституційний репозитарій Миколаївського національного аграрного університету: Головна сторінка.*

URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7/simple-search?filterquery=Котикова,+Олена+Іванівна&filtername=author&filtertype>equals>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні рекомендації

Укладач: **Табачкова** Ганна Вячеславівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 16,2
Тираж 100 прим. Зам. № ___

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.